

NOVESIVM.

NOVESIVM, alij Nouesum, Marliannus, & vrbis analas, Nussiam, *Nsaioy* Ptolemeo Germaniæ vrbs, item Tacito, Ammiano Marcellino, Antonio Pio, aliisque memorata. Et *Nivisv* Gregorio Turonensi, Sed Abrahamus Ortelius, ex nummorum notulis Ptolemæi, omnino aliam colligit. Vrbs est vrbiorum Rhenana; quatuor miliaribus sub Agrippina Colonia distans, quam Marlianus in Ducatu Iuliacensi, sed Ptolemei enarrato, melius, in Coloniensi diocesi collocat. Tacitus, Legnorum gentem vbiis proximam constituit, & in ea, Nouesum. Eam tamen gentem, propter Vbiorum, & Menapiorum potentiam, nihil propriæ ditionis habuisse, compertum est. Hæc vrbs, à primordio, secundis Rheni fluctibus irrigata, sinistram situ latus illustravit, donec fortuna minus propitia, alueum Rhenus immutans, urbemque non longo spacio adspiciens, brachium eius vsibus relicuerit. Qui Noueensem obsidionem Caroli Burgundionis accuratè disposuit, Monachus Cœnobij suburbani Noui montis. Ciuitatis inquit, Nussiensis descriptio, magis in longum protrahitur, quàm in latum, Per cuius longitudinem ad orientalem plagam, annis præterfluit Erpia, ibidem à Rheni fluuio absorbetur, vnde etiam ciuitas ab hac firmatur parte, nec habet fossata. Distat tamen riuus iste, itinere quasi mediæ horæ à Rheni fluuio, & per plures gradus ab isto riuo sit ascensus ad ciuitatem, quæ in alto posita est. Sed ex Rheno brachium procedit, in quod intrat Erppia iuxta ciuitatem, Et istud brachium pariter cum Erppa, constituunt fluuium, ita vt maiores naues ex Rheno ad ciuitatem cum mercibus deferat. Et brachium hoc, Erppa ad auctum, etiam duas, vrbi vicinas ambit insulas, vna maior, altera, minor dicitur. Deinde, à tota Septentrionali plaga in latum, & pro media parte occidentalis plagæ in longum, ipsa ciuitas duplici cingitur muro, & in vtroque complures turres firmæ, & foris repletus est extimus murus terra, quasi vsque ad summum, vbi ambulacrum habet, vt tutam stationem defensoribus præbeat. Alia deinde media pars occidentalis in longum, & meridionalis plaga in latum, simplici cingitur muro, extra quem, lato & alto munitur agger, vtrinque foueis benè defenso. Atque hæc quidem obsidionis Carolinæ enarrator. Templum est Nouesij collegiarum Canonicorum, & Canonissarum D. Quirini reliquis, tymbo operoso, & frequenti peregrinatione memorabile, De cuius prima fundatione, hæc, loci archiuum suppeditat.

Euerhardus Comes, & Matrona nobilis Berta Comitissa, vxor sua, diuino Spiritu ducti, sua alodia contulerunt ad construendam Ecclesiam Nussiam, in honorem Dei, & Beati Quirini martyris, se, & alia bonæ suæ eidem Ecclesiæ postmodum conferentes, excepto oppido Nussiensis, & duabus Curtibus, quarum vna Hukelhem, & altera Herda, nuncupatur. Quas Curtes cum iam dicto oppido Nussiensis Berengero, tunc Tullensi Episcopo, suo filio contulerunt, hoc pacto, Quod ipse in eisdem Curtibus, & oppido Nussiensis vsu fructum, quo ad viueret, obtineret, & post mortem suam ipsum oppidum cum Curtibus supradictis communiter possiderent, Maior Coloniensis, & B. Quirini Nussiensis Ecclesia. Postea ergo, mortuo prædicto Tullensi Episcopo, Reuerendiss. D. Anno secundus sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Anno domini 1074. Quinto Kalend. Octob. in die Dedicationis Maioris Ecclesiæ Coloniensis, paci & vtilitati prædictarum Ecclesiarum paterna sollicitudine prouidere, altercationumque causas, quæ frequenter eueniunt, occasione possessionum indiuisarum, ab iisdem Ecclesiis penitus remouere cupiens, de ipsarum voluntate & assensu communi, diuisionem possessionum Nussiensis oppidi, & curtium prædictarum inter ipsas communium, fecit, hunc in modum. Quod Maior Ecclesia Coloniensis Hukelencum molendinis, pratis, & aliis pertinentiis suis. Ecclesia verò Nussiensis, curtim de Herda, cum suis similiter pertinentiis, sine aliqua calumnia diuisim, perpetuò possidere debent. Et quod vniuersa iudicia oppidi Nussiensis, nomine Coloniensis, Ecclesiæ (excepto tamen iudicio Abbatissæ Ecclesiæ Nussiensis, quia de bonis eiusdem Ecclesiæ, in sua Camera exercere consuevit) ad ipsum Archiepiscopum Coloniensem, tanquam tutorem, & defensorem earundem Ecclesiarum, cum aliis nonnullis iuribus dicti oppidi pertinere debeant. Et ne ex tali diuisione, Ecclesia Nussiensis læsa videretur, idem dictus Archiepiscopus eidem Ecclesiæ Nussiensis insuper dedit duas curtis, cum pertinentiis earum, quarum vna sita est apud Vdesheim, & alia apud Langenseich prope Rhenum, quas curtis, ipse Anno Archiepiscopus, de suis bonis iacentibus apud Helmefteden in Saxonia, ab Ecclesia S. Ludgeri in VVerdena emerat. Dedit præterea eidem Ecclesiæ Nussiensis, tertiam partem agriculturæ in terra, quæ vulgariter dicitur, *Artland* / quæ sita est circa dictum oppidum Nussiensis. Dedit etiam præter alia iura sæpè dictæ Ecclesiæ Nussiensis, omne, quod de fermento ceruisiæ) quod per fermentum vulgariter dicitur, *gruif*) debet, vel possit accipi in oppido Nussiensis; Ita quod sine eius licentia, nullus possit ibidem ceruisiam fermentare.

Anno salutis. M. L. Reuerenda Domina Abbatissa Rulensis Nussiensis, Romam, deuotionis ergò profecta, à fratre suo, Leone nono, hunc temporibus Romano Pontifice, reliquias D. Quirini Ducis Romani, & Martyris, impetravit, & Nouesum transiit. Qui sanguinem pro confessione Christi profundit. Anno 274.

Quemadmodum autem multorum annorum decursu, Nouesum opibus, mercatura, & potentia floruit, ita vt fit, dum vrbes & oppida, fatalia sua puncta contingunt, grauissimis etiam calamitatibus ponitur. Nam circa annum Christi 881. vt ex Sigeberti, & Regionis chronico lib. 2. constat, Nortmannorum Reges, Godefridus & Sigefridus, Agrippinam, Bonnam, Tulpiacum, Nouesumque igne depopulantes, in fauillas redegerunt.

Sub Philippo, Romanorum Rege, ob diuersa Adolphi Archiepiscopi Coloniensis studia, qui deserto, quem prius Aquisgrani coronarat, Ottone Philippi Regis æmulo, huius sequebatur partes, & eidem etiam Regule diadema Aquisgrani imposuit. Vt hinc Clemens III Romanus Pontifex, cum à sede Episcopali amouerit, Brunone de Seyna, surrogati, vnde Philippus Rex cæso Ottone, hostiles in Episcopatum Coloniensem copias introduxit, Et expugnatam urbem Nouesensem Adolpho Archiepiscopo tradidit. Quam historiam Crantzius in sua Saxonia lib. 7. Segebertus, & alij, describunt.

Deinde Anno salutis M. CCCC. LXXIII, omnis ferè anni obsidionem, à Carolo Burgundiano sustinuit, qui tandem, aduentante cum copiis Friderico Imperatore, solutus castris, Nouesio non expugnato, discedit. Imperator autem Nouesenses prærogatiuis, & priuilegiis ditat, Nam immunitatem vectigalium, quæ telonarij Rhenani & mercibus præter nauigantium mercatorum exigunt, ipsis donauit, libertatem etiam cudenda pecuniæ, Edixit insuper Ciuibus, vt auream aquilam in clipeo nigro in signis militariis vsurparent, & quilibet senatus literas, rura cebra, obsignarent.

Sed in omnium grauissimam calamitatem infelix Nouesum Anno 1581, mense Maio incidit, tum ob religionis diffidium, tum ob libertatis studium, quo priuilegia, opes, dulcemque libertatem, cum summa vicinorum omnium miseria, turpiter amisit. Quando cum Episcopo suo Coloniensi, solitas disputationes fouit, quando oblatum eum oppidum recusauit, & in propinqua hostium vicinitate, etiam monitum, nocturnas excubias negligenter habuit. Quam vrbs vastitatem, ab elegantissimo huius temporis historico, Michaelis ab Iffelt, in adaucta Surij historia, graphice descriptam, in indice referimus.